

AVKRIMINALISERING/ LEGALISERING

Stig Erik Sørheim

Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan

Ulike modeller

- Kriminalisering (dagens politikk):
 - Narkotiske stoffer er begrenset til medisinsk og vitenskapelig bruk
 - Rekreasjonsbruk er forbudt – og anses som en forbrytelse
 - Produksjon, transport, innførsel og salg er forbudt

- Depenalisering
 - Dagens narkotikaregime opprettholdes, men strafferammene senkes
 - I realiteten har vi sett en depenalisering i praktiseringen av lovverket de siste tiårene

- Avkriminalisering
 - Narkotiske stoffer er begrenset til medisinsk og vitenskapelig bruk
 - Rekreasjonsbruk er forbudt – men anses som en mindre alvorlig forseelse som ikke straffes med fengsel eller kommer på rullebladet
 - Produksjon, transport, innførsel og salg er forbudt

- Legalisering
 - Narkotiske stoffer er ikke begrenset til medisinsk og vitenskapelig bruk
 - Rekreasjonsbruk er tillatt
 - Produksjon, transport, innførsel og salg er tillatt
 - Ulike modeller for regulering av omsetningen, begrensninger på bruk etc

Hva sier FNs narkotikakonvensjoner?

SINGLE CONVENTION (1961) og CONVENTION ON PSYCHOTROPIC SUBSTANCES (1971)

- Artikkel 33: Landene skal **ikke tillate besittelse av narkotika** uten lovlig tillatelse

- Artikkel 36:
 - A)....Landene skal innføre de nødvendige tiltakene for å sikre at dyrking produksjon (...) [og] salg av narkotiske stoffer (...) **skal være straffbare forbrytelser** (...) og at alvorlige forbrytelser skal kunne gi tilstrekkelig strafferaksjon, særlig fengselsstraff eller annen frihetsberøvelse
 - b) (...) når personer som misbruker narkotiske stoffer har begått slike forbrytelser kan landene **legge til rette for (...) at misbrukerne skal gjennomgå behandlingstiltak, utdanning, rehabilitering og sosial reintegrering** som alternativ eller i tillegg til straff

CONVENTION AGAINST ILLICIT TRAFFIC IN NARCOTIC DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES (1988)

- Artikkel 3.1 Landene skal innføre de nødvendige tiltakene for å sikre at **[produksjon, distribusjon og salg] av narkotiske eller psykotropiske stoffer skal være straffbare forbrytelser** i den nasjonale lovgivningen

- Artikkel 3.2 Landene skal innføre de nødvendige tiltakene for å sikre at **besittelse, kjøp eller dyrking av narkotiske eller psykotropiske stoffer til personlig forbruk skal være straffbare forbrytelser** i den nasjonale lovgivningen

Eksempler fra den virkelige verden

Iran
Kina

Norge
Sverige

De fleste
europiske land

18 amerikanske
delstater

Portugal

Nederland

Medisinsk
marijuana i USA

Uruguay

Washington
Colorado

Begrepsforvirring

Hundre års forbud

Strengt lover mot narkotika fører ikke til at færre bruker det. Det er ett av argumentene fra dem som vil legalisere alle narkotiske stoffer.

MENINGER
INGER ANNE OLSEN
Kommentator

+ FØLG Oppdatert: 16.07.09 kl.23:59

Del Tweet E-post Lagre artikkelen i leselisten

FOR TI ÅR SIDEN måtte FNs medlemsland forplikte seg til å arbeide for en verden fri for narkotika. I dag er målet endret. Nå skal bruken reduseres. I overskuelig fremtid kan det bli stuerent å snakke om avkriminalisering av både kjøp og salg.

For ute i verden vokser gruppen politikere som på forskjellige måter lufter tanken om en fullstendig avkriminalisering. De mener det vil spare liv og helse, og de støtter seg på seriøs forskning. I fjor undersøkte Verdens helseorganisasjon lovgivning og bruk av narkotika i 17 land. De fant ingen sammenheng mellom hvor strenge lovene var og hvor mange som brukte illegale narkotiske stoffer.

Danske hasjkafeer.

I København har Socialdemokraterne lenge arbeidet med et forslag om å innføre hasjkafeer etter modell fra Amsterdam. Byrådet for sosialetaten anbefaler slike kafeer, og mener det kan gjøre det kriminelle markedet overflødig. Ideen har vunnet gehør langt inn i regjeringspartiet Venstre. Tanken er at hasjkafeer skal få slutt på bandekrigene i byen, og politikere argumenterer med hvordan kriminaliteten eksploderte i USA den gangen alkohol ble forbudt. For en måned siden vedtok byens sosialkomité med stort flertall å utrede et konkret forslag om å avkriminalisere salg av hasj.

Gode skattekroner.

I California har det enorme budsjettunderskuddet ført til forslag om å legalisere marihuana, for deretter å kunne skattlegge omsetningen. Samtidig er Europa blitt verdens nest største illegale marked for opioier ifølge forfø-

Men The Economist mener at skadebegrensning ikke går langt nok. Bare **avkriminalisering** kan **drive narkobaronene ut av markedet**, ifølge magasinet. Samtidig kan **myndighetene overta omsetningen** – som ikke burde være fri, men regulert og skattlagt. Omtrent som alkohol i Norge.

Egenskaper ved ulike modeller

Fordeler

- Kriminalisering
 - Begrenser tilgjengelighet
 - Driver opp prisen
 - Forhindrer en kommersiell industri
 - Mindre sosialt akseptabelt
 - Mindre bruk av skadelige stoffer
 - Beskytter samfunnet og sårbare populasjoner
- Legalisering
 - Reduserer svart marked
 - Regulerer produksjon og omsetning
 - Mindre stigma knyttet til bruk
 - Mulighet for skatteinntekter
 - Mindre ressurser til politi og fengsel
 - Økt individuell frihet

Ulemper

- Kriminalisering
 - Svart marked og kriminalitet
 - Krever ressurser til håndheving
 - Ingen statlig kvalitetskontroll med stoffene
 - Kriminaliserer en stor gruppe mennesker
 - Marginaliserte brukere kan oppleve ytterligere marginalisering
- Legalisering
 - Økt sosial aksept
 - Kommersielle interesser i økt bruk
 - Mer effektiv produksjon → lavere pris
 - Økt tilgjengelighet
 - Sannsynlig økt forbruk av skadelige stoffer

Depenalisering i Norge

- Narkotikarundskrivet fra 1998:
 - ▣ Bruk og besittelse og mindre narkotikaforbrytelser skal i hovedsak straffes med forelegg
- Direktiv fra Riksadvokaten 2006
 - ▣ Mengden stoff som regnes som "mindre narkotikaforbrytelser" øker (f.eks fra 5 gram cannabis til 10-15 gram)
- Rundskriv fra Riksadvokaten 2014:
 - ▣ Mindre alvorlige narkotikabruk blant unge (15-18 år) : Påtaleunntatelse med prøvetid – en særlig egnet straffereaksjon
 - ▣ Ungdomsoppfølging kan fastsettes for lovbrytere mellom 15 og 18 år
 - ▣ Oppfølging i konfliktråd kan anvendes overfor personer som har fylt 18 år på gjerningstidspunktet
 - ▣ Vilkåret er "at saken må egne seg for slik behandling" og det må være "samtykke fra siktede"

Fra legalisering til "et regulert marked"

- "Dagens marked er ikke regulert"
 - Men et regulert marked betyr egentlig deregulering – fra medisinsk og vitenskapelig bruk til rekreasjonsbruk
- "Dealere sjekker ikke ID"
 - Ungdoms tilgang rusmidler henger sammen med tilgangen i samfunnet for øvrig
- "Kan gi skatteinntekter"
 - Beskatning gir incentiver for et svart marked
- "Reduserer det svarte markedet"
 - Fortsatt behov for kontroll og politiinnsats – et strengt, folkehelseorientert regime trenger mer kontroll

Hva viser erfaringene?

- ”Det er ingen sammenheng mellom hvor streng politikken er og hvor høyt forbruket er”
- Det finnes lite relevante erfaringer med legalisering av narkotika
- Landene man sammenlikner er alle relativt like
- Det er lite som tyder på at å heve straffene utover et visst nivå gir ytterligere gevinst (Babor et al)
- Det finnes noe erfaringer med avkriminalisering – men resultatene er blandet
 - Det er ikke en enkel sammenheng mellom lovverket og forbruksnivået – andre faktorer spiller inn
 - Vanskelig å vite om man sammenlikner likt med likt: Det kan være forskjeller på lovverket og praktiseringen av lovverket
 - Endringer i lovverket følger ofte endringer i praksis → effektene av lovendringen blir små
 - Avkriminalisering kan i noen tilfeller føre til strengere praktisering og flere arrester (net widening) (Shiner, Reuter)
 - Befolkningens bevissthet og kunnskap om lovverket er begrenset (MacCoun mfl.)
- Noen nyere studier finner effekt av avkriminalisering
 - Australia: Andelen som bruker cannabis er relativt uendret, men brukerne begynner tidligere (Williams og Bretteville-Jensen)
 - California: Økt andel som røyker cannabis, lavere risikovurdering og høyere forventning om at man kommer til å røyke cannabis i fremtiden

Global narkotikapolitikk: UNGASS

- April 2016: FN-toppmøte om narkotika i New York
- Initiativtakere; latinamerikanske land som har lidd mye under narkotikakriminalitet
- Mye oppmerksomhet – og en del urealistiske forventninger
- Et lite skritt i en lang prosess
 - FN-toppmøte i 1998 – Political Declaration on the World Drug Problem: "A Drug Free World – We can do it!"
 - Handlingsplan i 2008 – Political Declaration and Plan of Action: "å eliminere eller redusere betydelig og målbart" illegal narkotikaproduksjon og etterspørsel etter ulovlige stoffer
 - Nytt toppmøte planlagt i 2019 – Evaluering av resultater og ny handlingsplan
- Fem hovedtemaer
 - Helse
 - Justispolitikk
 - Tverrgående temaer (kjønnsperspektiv, barn og unge, menneskerettigheter)
 - Nye utfordringer (nye psykoaktive stoffer, kontroll med stoffer som brukes til å fremstille syntetiske stoffer, omsetning og hvitvasking av penger over internett)
 - Alternativ utvikling
- Utfallet ferdigforhandlet i Wien i mars
 - Fortsatt støtte til det globale narkotikakontrollsystemet
 - Fortsatt støtte til visjonen om et samfunn fritt for narkotikamisbruk
 - Større fokus på helse, menneskerettigheter

ER FENGSELENE FULLE AV
NARKOMANE?

Narkotika og fengsel

- Klar sammenheng mellom rusproblemer og kriminalitet
- Rundt 60% av innsatte i norske fengsler er rusmisbrukere (regjeringen.no)
- 40-60% bruker narkotika en eller flere ganger under soning (regjeringen.no)
- 46% av alle som ble straffet for forbrytelser i 2013 hadde narkotikalovbrudd som hovedlovbrudd (SSB)
- Drøyt 1 av 4 som sitter inne soner en "narkodom" (SSB)

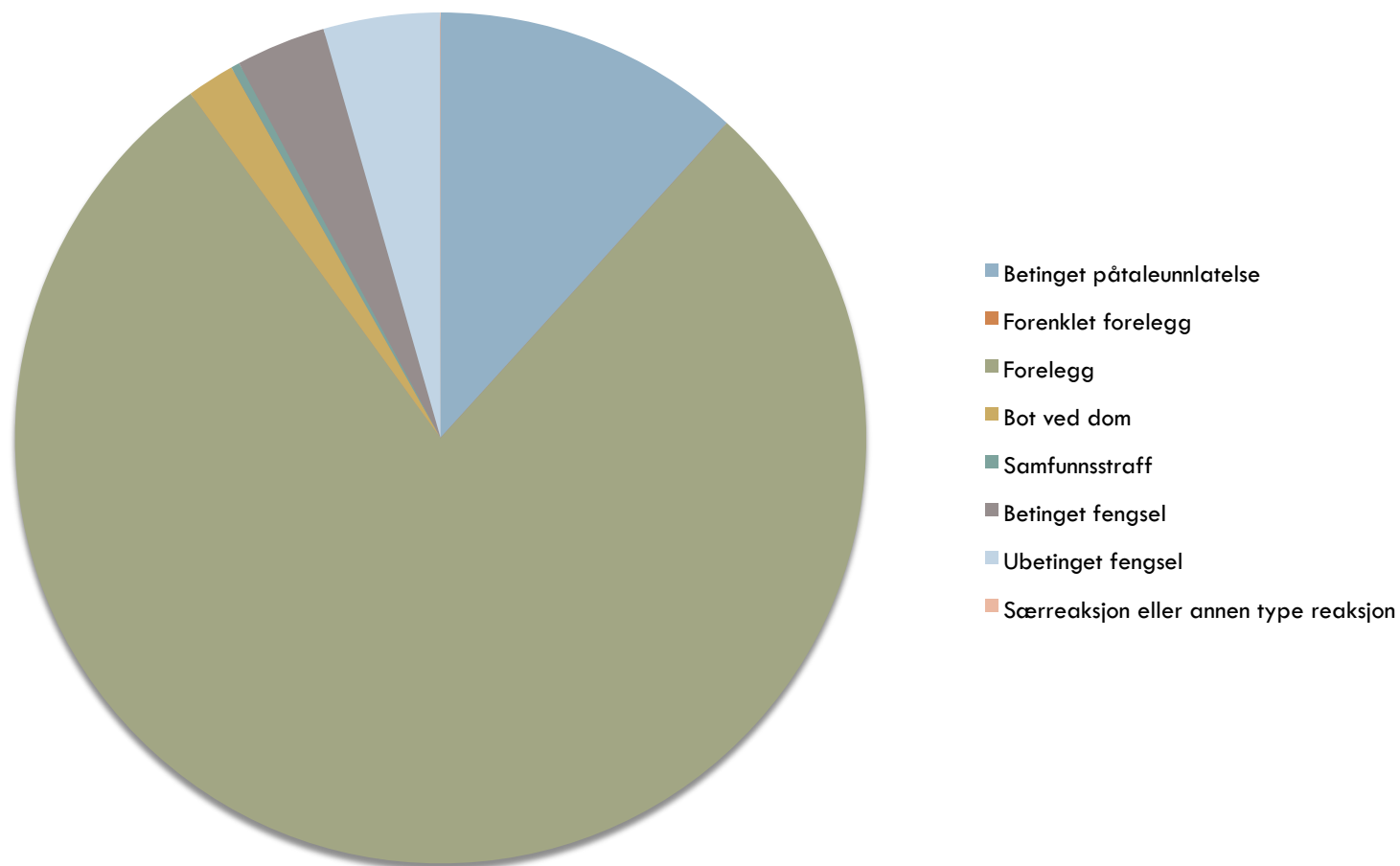
Narkotikaforbrytelser i Norge (2013)

- 25300 anmeldte brudd på legemiddeloven (bruk og besittelse)
- 24100 anmeldte narkotikaforbrytelser (brudd på straffeloven)
- 1170 tilfeller av grove narkotikaforbrytelser
- Relativt høye strafferammer for narkotikaforbrytelser
- ... men de færreste narkotikasakene ender med fengsel
- ...og nesten ingen sitter inne for bruk og besittelse

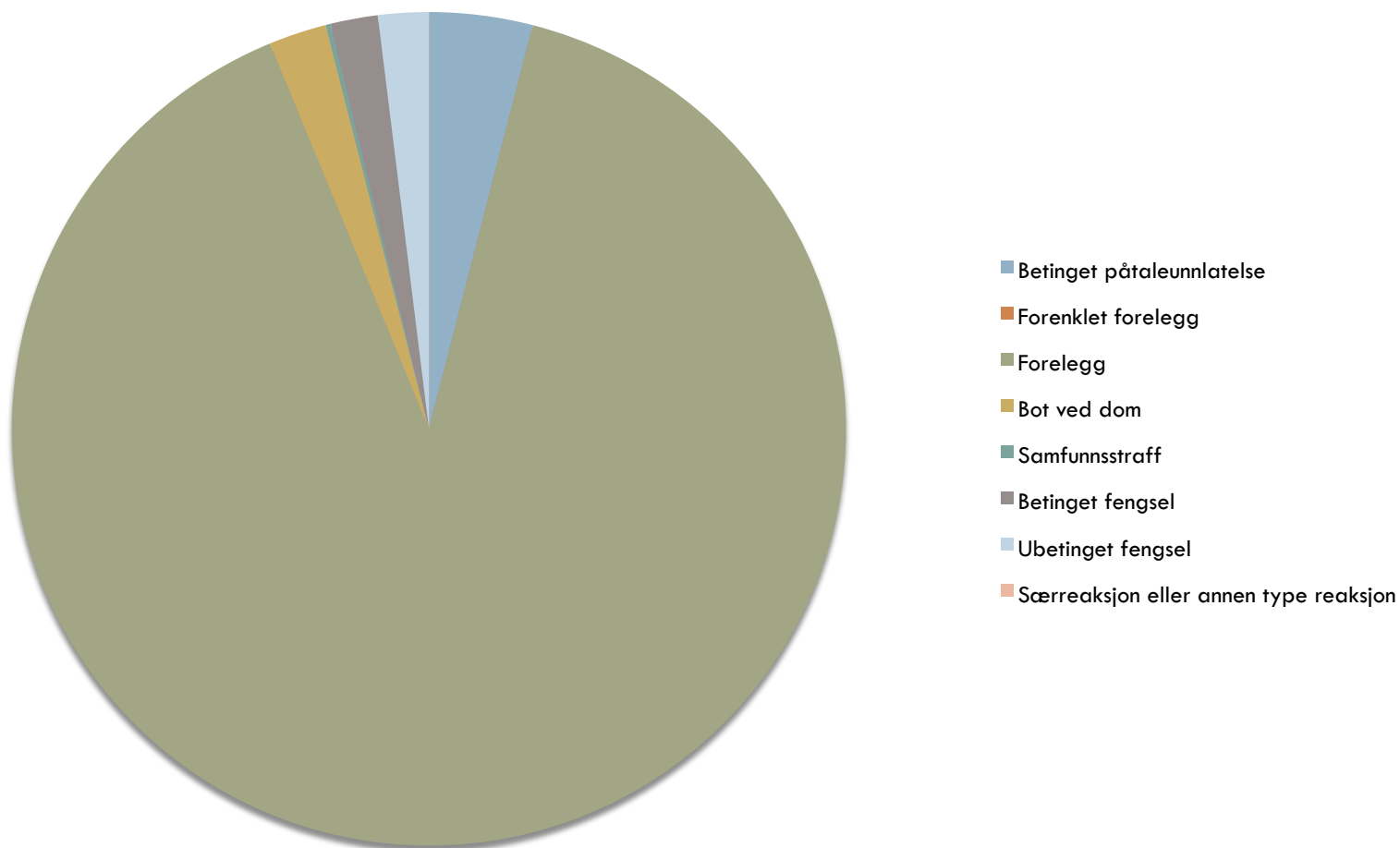
Reaksjoner på bruk av narkotika

גררר Narkotika, bruk

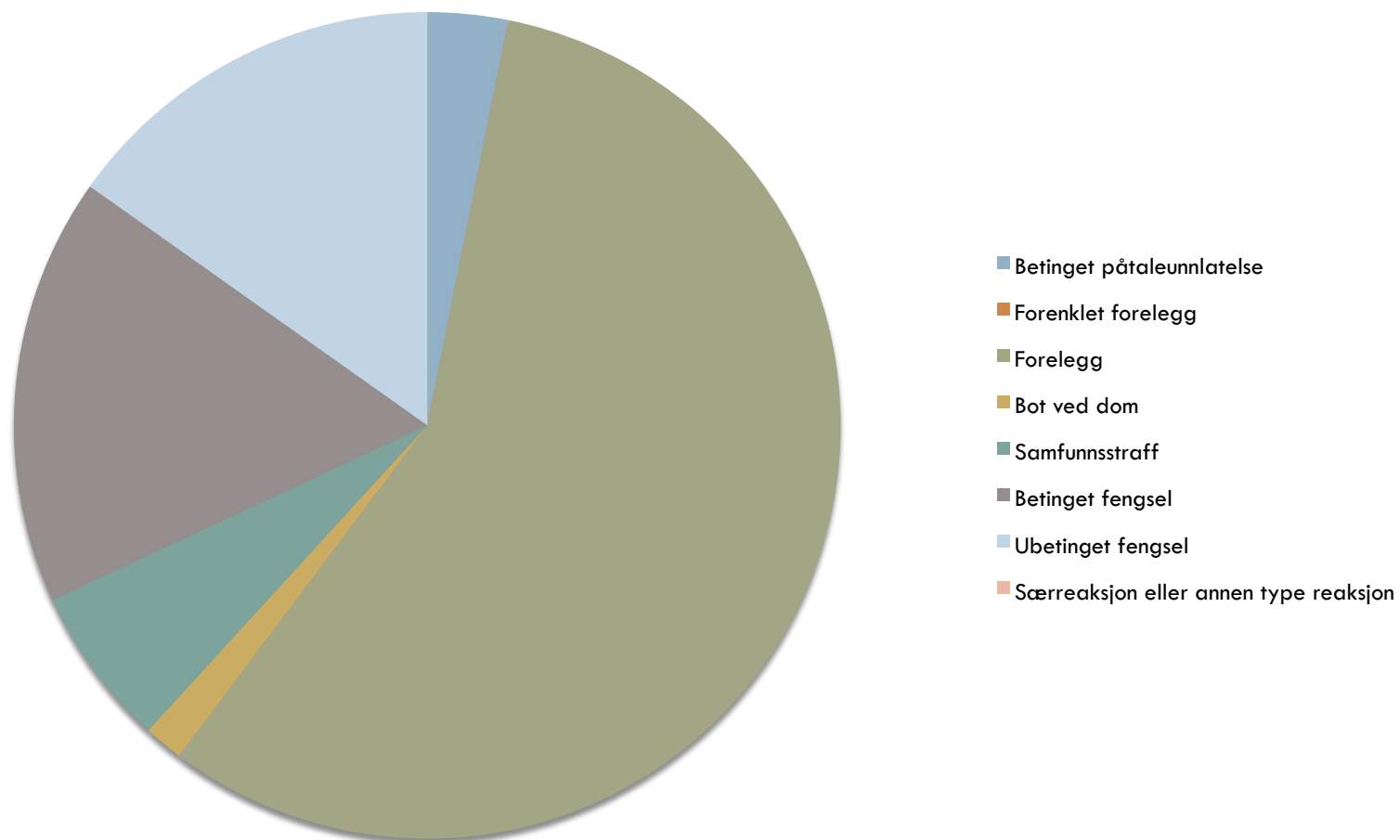
Reaksjoner på besittelse av narkotika

Narkotika, besittelse

Reaksjoner på narkotikaforbrytelser

Narkotikaforbrytelser - straffeloven

Narkotikaforbrytelser i Europa

- De fleste land skiller mellom personlig bruk og omsetning
- Hvis det ikke er skjerpende omstendigheter er det svært usannsynlig at man havner i fengsel for personlig bruk i Europa (EMCDDA)
- Selv for omsetning er lange dommer sjeldne – antakelig fordi de fleste sakene er små og narkobaroner er ganske få (EMCDDA 2)
- Fengsling for personlig bruk ofte koblet med
 - ▣ Ubetalte bøter
 - ▣ Brudd på prøveløslatelsesvilkår
 - ▣ Kombinasjon med andre forbrytelser

Cannabis i amerikanske fengsler

- 750.000 arrestasjoner for marijuana i USA per år (FBI)
- Mindre enn 1% av fangene i amerikanske fengsler sitter inne for cannabisrelaterte forbrytelser (Caulkins et al.)
- Marijuanabruken har gått opp, men færre blir arrestert (Humphreys)
- Fengselspopulasjonen i USA ikke primært knyttet til narkotikakriminalitet (Pfaff)

Internasjonalt

- Andelen innsatte med narkotikaproblemer varierer mellom 40 og 80 %
- Forbrytelser knyttet til bruk og besittelse utgjør ca 80 % av alle narkotikarelaterte forbrytelser
- 33 land har dødsstraff for narkotikaforbrytelser, rundt 1000 henrettes årlig
- En rekke alternativer til fengsel er tilgjengelig, f.eks Drug Courts og såkalte "swift, certain, moderate sanctions" (Penal Reform)

AVKRIMINALISERING: HVA SKJER I PORTUGAL

Portugals eksempel

- Historie
 - Portugal var et diktatur fram til midten av 70-tallet
 - Erfaringer med et repressivt politiapparat
- Heroinepidemi på 90-tallet
 - Overdoser
 - HIV/AIDS
- Ny narkotikastrategi i 2001
 - Avkriminaliserte bruk av alle narkotiske stoffer
 - Økt satsing på behandling
 - Økt satsing på forebygging
 - Sprøyteutdeling og HIV-forebygging

Lovverket i Portugal

- Bruk og besittelse av narkotika er forbudt
- Besittelse av stoff til eget bruk straffes ikke med fengsel, men brukeren må møte for en komite
- Hvis komiteen mener det foreligger et misbruksproblem, kan de henwise til behandling, hvis ikke, henlegges saken
- Besittelse av større mengder stoff kan straffes med bøter eller fengsel
- Definisjonen av "eget bruk" er forholdsvis liberal (10 dagers bruk)

Portugals symbolbetydning

- Portugal ble raskt gjort til et case for "legalisering"
- Men landet skiller seg ikke så mye fra hovedstrømmen i Europeisk politikk (EMCDDA)
 - ▣ Vektlegging av behandling og helsetjenester
 - ▣ Avkriminalisering av bruk
 - ▣ Skadereduksjon
- Avkriminalisering bare ett element i politikken
- Utviklingen i Portugal skiller seg ikke vesentlig fra andre europeiske land med en annen politikk (EMCDDA)

Positive utviklingstrekk

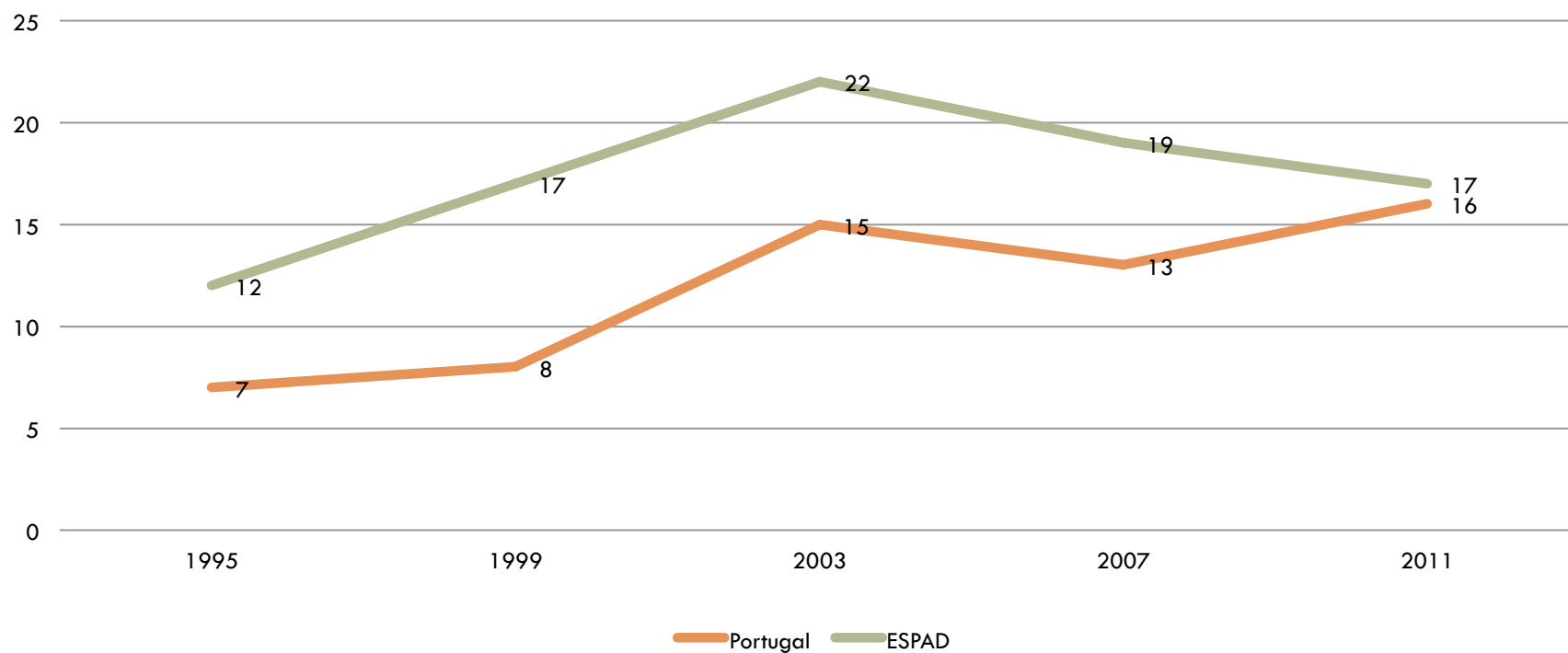
- Nedgang i overdoser
- Nedgang i HIV/AIDS-smitte
- Bedre tilgang på behandling
- Fjernet behandlingsskøer
- Narkotikabruken er lavere enn gjennomsnittet i Europa, og vesentlig lavere enn f.eks Spania
- Men: påstandene om at narkotikabruken blant ungdom har gått ned, stemmer ikke med funn fra ESPAD-undersøkelsen

Cannabisbruk siste 30 dager – Portugal og Europa

Kilde: ESPAD

Cannabisbruk i Portugal og resten av Europa

Kilde: ESPAD

LEGALISERING:

- HVA SKJER I COLORADO?

Litt historikk

- Colorado innførte medisinsk marijuana i 2000
 - ▣ Et lite program med <5000 pasienter og ingen utvalg
- Politiske endringer fra og med 2009
 - ▣ Voldsom ekspansjon i medisinsk marijuana
 - ▣ Fra 5000 pasienter i 2008 til >100.000 pasienter og 500 utvalg i 2012
- Colorado gjennomførte folkeavstemning om legalisering av cannabis i 2012
- Legalisering ble vedtatt med virkning fra 1. januar 2013
- Ordningen måtte utredes → de første cannabisutvalgene åpnet ikke før 1. januar 2014

Legalisering i Colorado

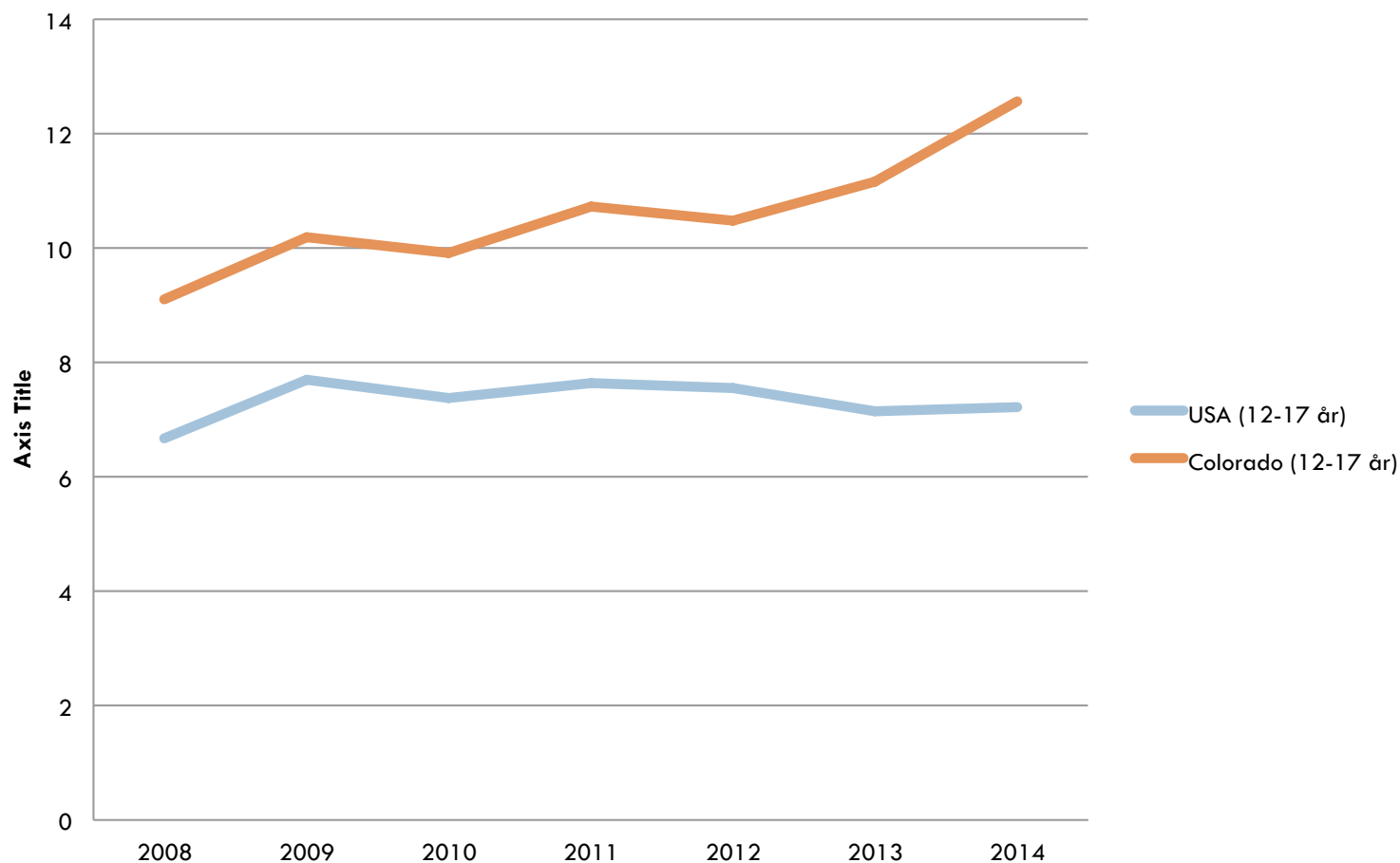

- Regulate marijuana like alcohol Act of 2012”
 - 21 års aldersgrense
 - Lisensiering av produksjon og salg av marijuana
 - Ca 25 % skatt på dyrket marijuana
 - De første \$40 millionene av skatteinntektene reseveres for utdanningsformål
 - Kommuner kan selv bestemme om de vil tillate eller forby salg av marijuana

Utviklingstrekk etter legalisering

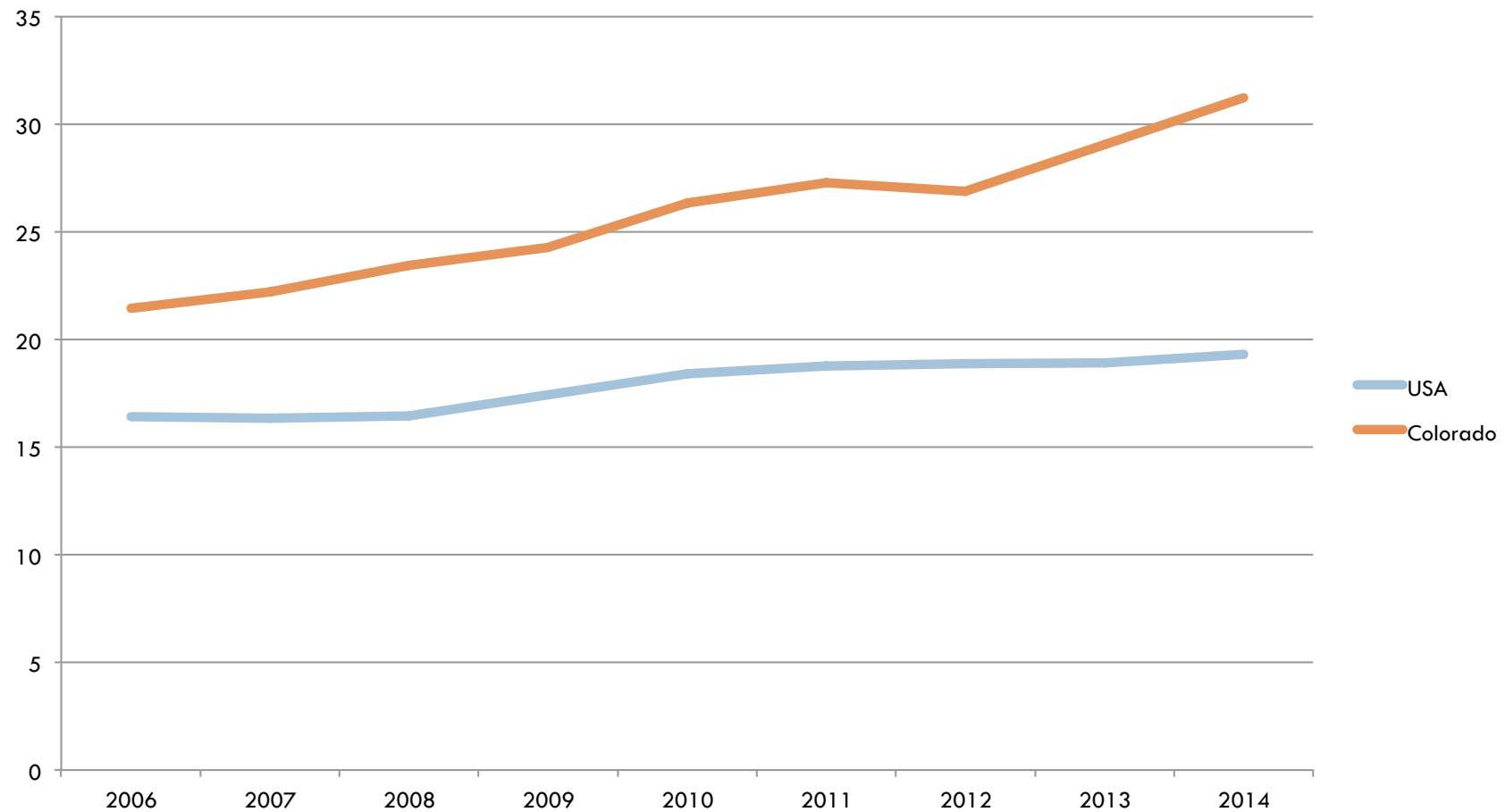
- For tidlig å trekke klare konklusjoner
 - ▣ Begrenset med oppdaterte tall så langt
 - ▣ Man kan begynne å trekke konklusjoner – men ”skriv med blyant”
- Ekspansjonen i medisinsk marijuana gjør det vanskelig å isolere effektene av legalisering
- Colorado hadde allerede en av de høyeste bruksratene i USA før legalisering
- De første dataene på bruk etter legalisering foreligger nå – men kun for deler av første året
 - ▣ Markedet ikke fullt utviklet, ikke alle butikkene var i drift fra starten
 - ▣ Et flertall av kommunene tillater ikke salg (men de største byene gjør det...)

Cannabisbruk siste måned blant ungdom (12-17 år). Colorado og USA

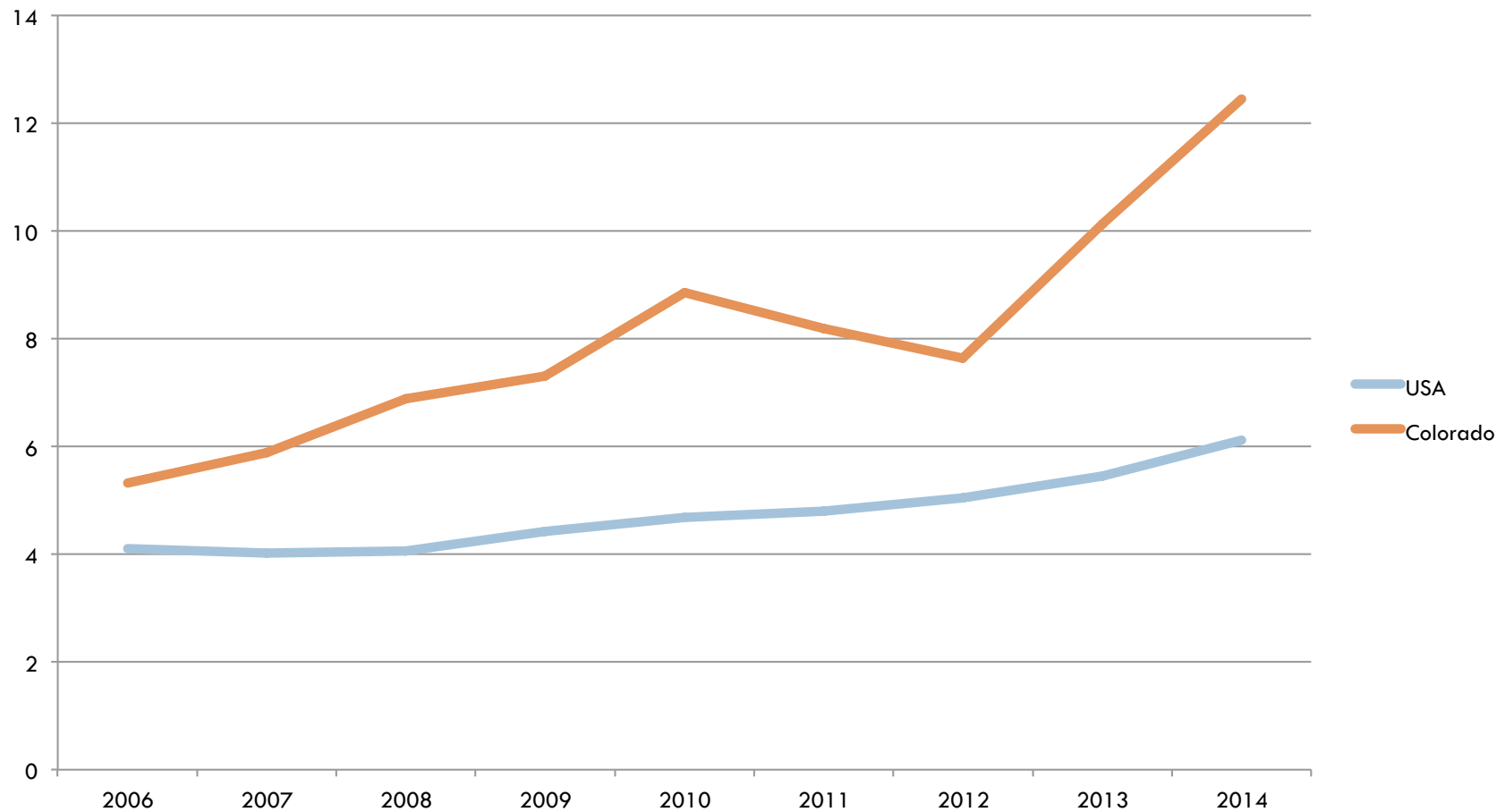

Kilde: SAMSHA National Survey on Drug Use and Health

Cannabisbruk siste måned blant unge voksne (18-25). Colorado og USA

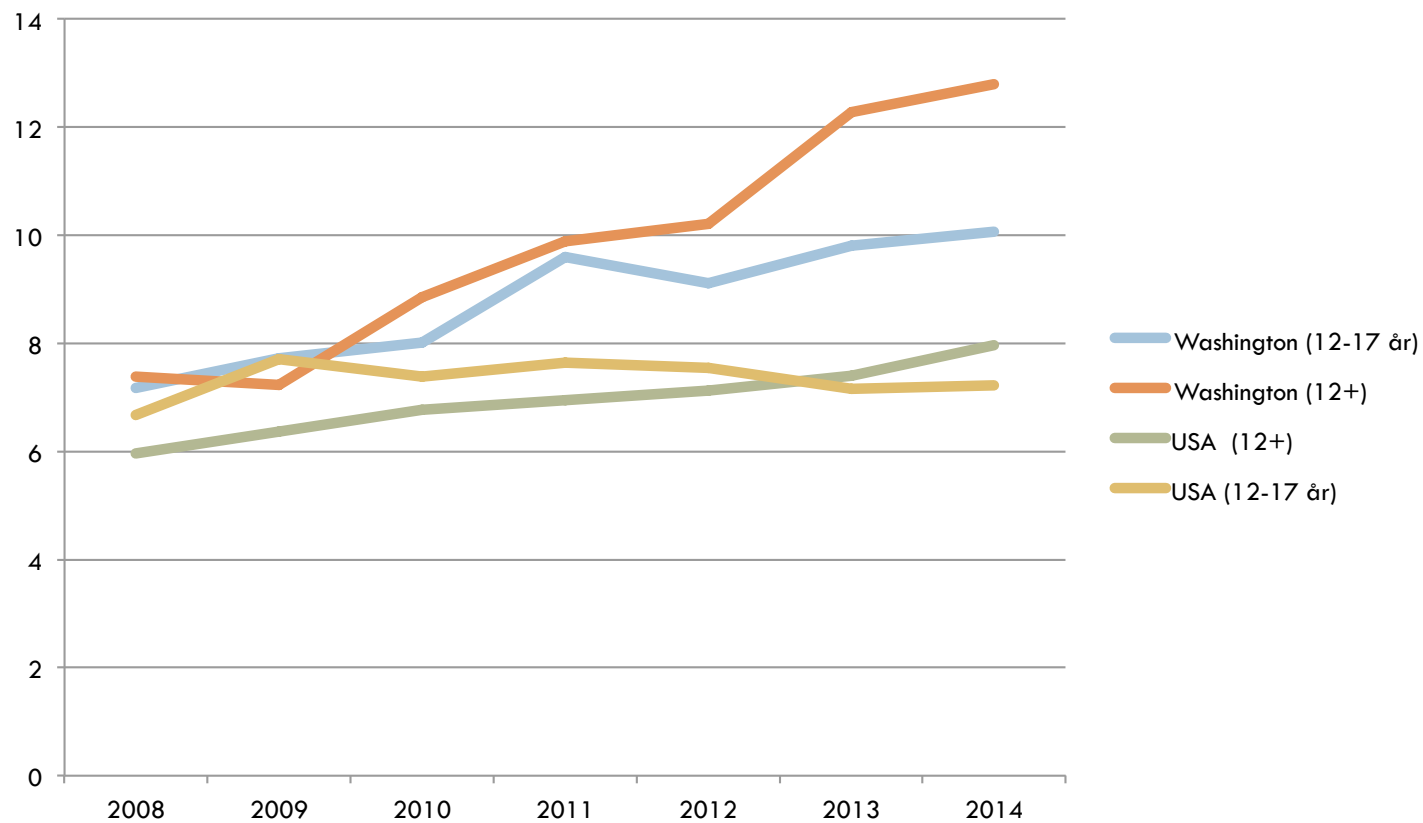

Cannabisbruk siste måned blant voksne (26+). Colorado og USA

Hva med Washington?

Cannabisbruk siste måned USA og Washington

Kriminalitet og skatteinntekter

- Kriminalitet
 - Motstridende informasjon, men statistikken viser en økning i kriminalitet sammenliknet med 2013. Ikke dramatisk, og ikke uten videre knyttet til legalisering
 - Fremdeles et betydelig svart marked (anslag viser 40% solgt på det svarte markedet)
- Skatteinntekter 2014: Anslag: \$100 mill, resultat: \$65mill
 - 0,7 % av statens budsjett
 - Utgifter til kontroll: >\$20 mill
 - Ekstra kostnader som følge av økt bruk?
 - Konkurransen fra medisinsk marijuana (lavere skatter)
 - Konkurransen fra det svarte markedet

COST OF CANNABIS

AVERAGE PRICE FOR 1/8TH OF AN OUNCE OF MARIJUANA

Source: priceofweed.com

International Business Times/Hanna Sender

Færre cannabissaker i rettssystemet

Year	Possession	Distribution	Cultivation	Total
2010	9,011	858	379	10,248
2011	8,824	699	380	9,903
2012	8,883	648	333	9,864
2013	2,710	371	101	3,182
2014**	1,464	19	53	1,536
Change '10-'14	-83.7%	-97.8%	-86.0%	-85.01%

Kilde: Drug Policy Alliance

Andre utviklingstrekk

- Økning i antall marijuanarelaterte besøk på legevakten og sykehusinnleggelse fram til 2013 – og ytterligere økning i 2014
- Flere tilfeller av forgiftning av marijuana – også blant barn
- Flere tilfeller av kjøring under marijuanapåvirkning fram til 2013 – og ytterligere økning i 2014
 - Flere dødsulykker der det påvises marijuana – 10 % av alle dødsulykker i 2010, 20 % i 2014
 - Også en økning i antallet tilfeller der man kun påviser *aktivt* THC
- Økning i antallet hjemløse – spekulasjoner om de tiltrekkes av lovlig marijuana
- Økning i smugling av marijuana til nabostater
 - Flere nabostater har saksøkt Colorado
 - Hevder at cannabislegalisering er grunnlovsstridig og undergraver deres mulighet til å håndheve egen marijuanapolitikk

Kilde: RMHIDTA

Andre utviklingstrekk

- Nye bruksmønstre (dabbing, wax)
 - ▣ Flere branner og eksplosjoner som følge av forsøk på å utvinne THC
- Økning i "nye" produkter – "edibles"
- Framvekst av en blomstrende industri – profitt, skatteinntekter, arbeidsplasser, politisk innflytelse
- Fortsatt økning i tilgjengeligheten
 - ▣ Det er mer enn dobbelt så mange marijuanautsalgssteder som Starbucks-kafeer i Colorado
- Flertallet av kommunene i Colorado har sagt nei til cannabisutsalgssteder
- Cannabis har så langt ikke erstattet alkohol: Alkoholkonsumet økte noe fra 2013 til 2014

LEGALISERING:
- HVA SKJER I URUGUAY?

Legalisering i Uruguay

- Uruguays forrige president, Jose Mujica, la fram en lov som legaliserte cannabis
 - Motivasjon: Redusere kriminalitet
 - Uruguay ikke er så hardt rammet av narkotikakriminalitet
 - Stor støtte fra vestlige legaliseringsorganisasjoner
 - Amerikanske organisasjoner finansierte TV-kampanjer
 - Legaliseringsorganisasjoner undertegnet opprop osv
 - Stor motstand i Uruguays befolkning
 - Ca 60% mot, 25-30 % for
 - Vedtatt i parlamentet i 2013 med støtte kun fra presidentens parti

Legalisering i Uruguay

- Lovforslaget innebar at man kunne få lovlig cannabis på en av tre måter:
 - ▣ Registrere seg som bruker og kjøpe gjennom offentlig godkjente utsalg. Over 18 år, maks 40 gram per måned. Staten bestemmer pris, kvalitet og hvor mye som produseres.
 - ▣ Dyrke selv (inntil seks planter)
 - ▣ Medlemskap i cannabisklubb
- Mer restriktivt enn Colorado og Washington, legger opp til evaluering
- Lovforslaget måtte utredes og ble utsatt på grunn av praktiske vanskeligheter
- President Mujica gikk av, og hans etterfølger har ikke vist samme entusiasme
- Fortsatt er ikke loven fullt implementert

LEGALISERING:
- NOEN PROBLEMSTILLINGER

Problemstillinger knyttet til legalisering

1) Kommersialisering av cannabis

Former Microsoft manager wants to create 'Starbucks of Pot'
AP 3:45 p.m. EDT June 17, 2013
Washington's new law legalizing marijuana will go into effect in late 2013.

AMERICA'S VITAL ENERGY

MONEYWEEK
The UK's best-selling financial magazine
Home Investments Prices & Charts Property Gold Trading Economy The

How Justin Hartfield could become the Philip Morris of weed
Home > Economics > How Justin Hartfield could become the Philip Morris of weed
26/03/2014

CANNABRAND
THE CANNABIS MARKETING AGENCY

ABOUT INVESTOR NETWORK OTHER PROJECTS CONTACT

SEATTLE (AP) — For the activists who led the effort to legalize recreational marijuana in Washington state last fall, Jamen Shively was one of their biggest fears: an aspiring pot profiteer whose unabashed dreams of building a cannabis empire might attract unwanted attention from the federal government or a backlash that could slow the movement across the state.

With visionary 2 manager descri packed with rep saying he was ti

SEATTLE: First Cannabis Billboards Go Up
Posted by A D on Wednesday, August 13, 2014 - Leave a Comment

JOIN THE CONVERSATION #WAlegal

dàrà
CANNABIS PRODUCTS
DAMAWASHINGTON.com
FIND US

FORTUNE
MARIJUANA INC.
Meet the Entrepreneurs and Investors Firing Up a New Industry

WHAT DOES YOUR CANNABUSINESS LOOK LIKE?

A New Dawn for the Legal Cannabis Industry

ABOUT PRESS CONTACT THE CANNABUZZ CB CULTURE

Kommersialisering av cannabis: - Kobling til populærkulturen

FROM THE

LEGENDARY STASH

For music fans, for cannabis connoisseurs,
for lovers of freedom everywhere,
this is more than exciting.

This is legendary.

Coming soon to Colorado, Washington
and everywhere voters say yes

Problemstillinger knyttet til legalisering

2) Produktutvikling

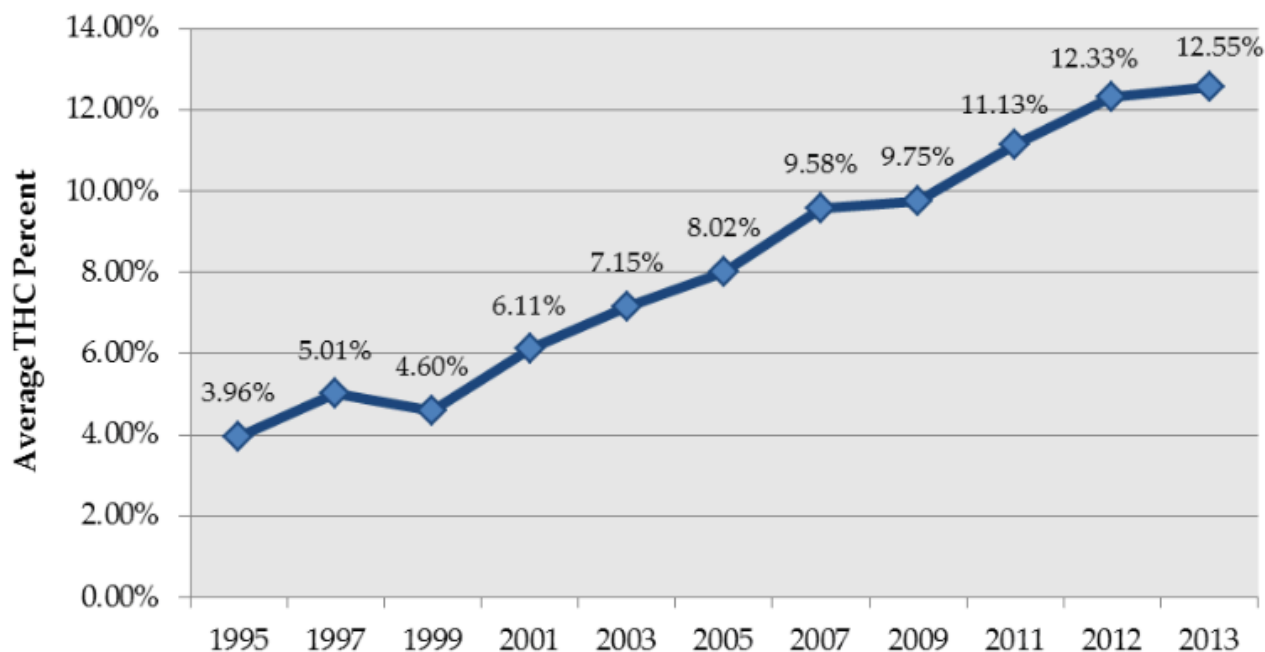

Produktutvikling :

- appell til nye kundegrupper

Produktutvikling – THC-innhold

SOURCE: Potency Monitoring Program, Quarterly Report Number 123, National Center for Natural Products Research (NCNRP) at the University of Mississippi, under contract with the National Institute on Drug Abuse.

Snittverdi i Colorado 2015: 17,1 % (Kilde: Colorado Department of Revenue)

Problemstillinger knyttet til legalisering

3) Politisk innflytelse

- En ny "industriell epidemi" – en helsetrussel som skyldes kommersialisering av skadelige produkter
- Framveksten av Big Marijuana – som Big Tobacco og Big Alcohol
- En industri som – i likhet med alle andre industrier – vil:
 - Sikre at produktene deres er populære og tilgjengelige
 - Påvirke offentlig politikk for å sikre tilgangen til markedene (jf. alkohol industrien)

